

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1975

BRNO 1977

Rettingsgrabung in der Sandgrube bei der Gemeinde Ladná, Bez. Břeclov. Im Kataster der Gemeinde Ladná in der Feldflur "Kerchová", bereits früher schon durch Siedlungsfunde aus der römischen Kaiserzeit¹ bekannt, eröffneten im April 1975 Mitarbeiter des AÚ ČSAV eine Rettungsgrabung auf der durch die Erweiterung der Lehmgrube bedrohten Fläche. Man hat eine grössere Zahl eingetiefter Objekte abgedeckt, darunter eine Erdhütte /Halbsemljanka/ von rechteckigem Grundriss, deren Stützsystem sechs Pfosten bildeten, zu je zwei in der Mitte der längeren und zu zwei in der Mitte der kürzeren Seiten.

BATERIE ŽELEZÁŘSKÝCH PECÍ Z MLADŠÍ DOBY ŘÍMSKÉ V SUDICÍCH

/ okr. Blansko /

Karel Ludikovsky, AÚ ČSAV Brno, V. Souchopová, OVM Blansko, Vl. Hašek, Geofyzika n.p. Brno

/ Obr. 19, tab. 10 /

Západním směrem od vsi Sudic¹ povlnně stoupá k hřebenům kopců, lemujících úrodné roviny Malé Hané, mělké údolí, kdysi zavlažované drobným potůčkem, jak ukazují dosud živé prameny a do terénu ostře zaříznuté koryto. Na jižních svazích jeho nejvyšší části, v nadmořské výšce cca 430 m, se rozkládá trať lidově zvaná "U občin". Místní občané, T. Boháček a J. Vích zde sesbírali četné zlomky strusky, mazanice, rudy, keramiky atd. Pozůstatky hutnických zařízení byly agrikulturními pracemi rozptýleny na velké ploše a vyhledávání jejich zdrojů klasickými metodami se jevílo velmi obtížné a časově náročné. Z těchto důvodů jsme zvolili k jejich indikaci geofyzikální magnetickou metodu, která se zdála, s ohledem na rozdílné fyzikální vlastnosti archeologických objektů a prostředí, nejvýhodnější k získání optimálních podkladů pro terénní výzkum.

Ve zkoumané ploše byly geofyzikální profily situovány do pravidelné sítě čtverců o rozměrech 1 x 1 / 2 x 2 / m, přibližně ve směru S - J. K vlastnímu měření sloužily dva protonové magnetometry G - 816 firmy Geometrics s výškou sondy 1,2 a 1,8 m. Intensita totálního magnetického pole ΔT byla změřena s přesností $\pm 1\%$ na 1020 magnetických bodech, opakováno 10% měření. Variace zemského magnetického pole byly určovány z opakovaného měření na zvoleném základním bodě průměrně každých 10 minut. Celková doba výzkumu si vyžádala cca 5 hodin čistého času.

Výsledek zpracování je zřejmý z mapy izonomál ΔT / obr. 19/. Z celkového charakteru magnetického pole lze vyčlenit dvě relativně kladné izometrické anomálie ΔT s minimem na S, která lokalizují poruchová tělesa šikmo magnetisovaná a umístěná v různých hloubkách.

Povrchovou skryvku ornice provedlo velmi ochotně buldozerem místní JZD na ploše cca 10 x 10 m. Po očištění základny objevila se v hnědočerveném podloží baterie 72 železářských pecí, situovaná zhruba do čtverce o hraně 6 - 6,5 m a orientovaném ve směru SZ - JV. Nístěje pecí, seřazené v ne zcela pravidelných řadách tak těsně k sobě, že se v některých případech vzájemně dotýkaly, zasahovaly do hloubky 0,03 až 0,30 m pod úroveň zkoumané plochy. Průměr jednotlivých pecí 0,50 m kolísal v rozmezí -0,08 až +0,05 m. Směrem ke dnu se dutiny nístějí konicky rozšiřovaly a plynule přecházely v mísovité vyhlazená dna pecí, v některých případech zčásti vymazaná zeleným slínem. V nístějích pecí se nacházela struska se značným obsahem železa, promísená dřevěnými uhlíky; pouze v ojedinělém případě tvořilo výplň dutiny jen dřevěné uhlí.

Pozoruhodná je především unikátnost této konglomerace v moravském prostředí. Jako nejbližší analogie lze uvést naleziště v oblasti Lysa Góra /Góry Świętokrzyskie/ v sousedním Polsku². Sudické naleziště je jím natolik podobné od konfigurace krajinného reliéfu, systému a kumulace pecí do baterií atd., že lze oprávněně předpokládat velmi úzkou příbuznost jejich stavitelů. Nejtěsnější okolí sudických pecí /přípravna rudy/ poskytl keramický materiál, který dovoluje jejich chronologické začlenění do mladšího období římského /4. st. n.l./.

Objev popsáné konglomerace sudických železářských pecí - spolu s objevem baterie hrncířských pecí s tzv. "šedou keramikou" v Jiřikovcích u Brna³ akademikem J. Poulíkem dokládají vznik rozsáhlých řemeslných faktorů v tomto období. Rozsah a koncentrace výroby dokládají přesvědčivě masovou produkci s tendencí obchodní expanse a indikují tak postupnou přeměnu struktury hospodářského života. Další výzkumy v tomto směru přinesou nepochybně závažné poznatky i pro řešení problematiky společenského vývoje před mohutnou migrací evropských národnostních skupin, stěhování národů.

F o z n á m k y :

1 J. Mackerle, Pravěk Malé Hané, Jevíčko 1948, 19.

2 J. Poulík, Jižní Morava, země dávných Slovanů, Brno 1950, 24-26, obr. 9a, 9b, 81.

Eine Batterie von Eisenverhüttungsöfen aus der jüngeren römischen Kaiserzeit in Sudice /Bez. Blansko/. In westlicher Richtung von dem Dorf Sudice¹ erstreckt sich die im Volksmund benannte Flur "U občin". Durch agrikulturelle Arbeiten verstreut, befinden sich hier Eisenverhüttungsüberreste auf einer grossen Fläche und das Aufsuchen ihrer Quellen mit klassischen Methoden erschien zeitlich sehranspruchsvoll zu sein. Aus diesen Gründen benützten wir für ihre Indikation die geophysikale magnetometrische Methode, die als günstigste zur Gewinnung der optimalen Unterlagen für eine Terraingrabung zu sein schien.

Auf der untersuchten Fläche wurden die geophysikalischen Profile in ein regelmässiges Quadratennetz im Ausmasse von $1 \times 1/2 \times 2/$ m ungefähr in N-S Richtung situiert. Der eigentlichen Messung dienten zwei Protonmagnetometer G - 816 der Firma Geometrics mit einer Sondenhöhe von 1,2 und 1,8m. Die Intensität des totalen magnetischen Feldes ΔT wurde mit einer Genauigkeit von $\pm 1\%$ auf 1020 magnetischen Punkten vermessen, wiederholt wurde eine 10% Messung. Die Variationen des magnetischen Feldes waren aus der wiederholten Messung auf dem gewählten Grundpunkt durchschnittlich jede 10 Minuten bestimmt. Die Untersuchung erforderte ca. 5 Stunden reine Zeit.

Das Ergebnis der Verarbeitung ist aus der Izonomalenkarte ΔT ersichtlich. Aus dem Gesamtcharakter des magnetischen Feldes kann man zwei relativ positive isometrische Anomalien ΔT mit einem Minimum auf S ausgliedern, die die schräg magnetisierenden und in verschiedenen Tiefen angebrachten Störungskörper lokalisieren.

Nach der Reinigung einer Fläche von ca. 10×10 m erschien auf dem braunroten Liegenden eine Batterie von 72 Eisenverhüttungsöfen, ungefähr in einem Quadrat mit der Kante von 6-6,5m situiert und in NW-SO Richtung orientiert. Die Herdräume, in nicht ganz regelmässigen Reihen so knapp nebeneinander gereiht, dass sie sich in einigen Fällen gegenseitig berühren, reichten bis in eine Tiefe von 0,30 m unter dem Niveau der untersuchten Fläche. Der mittlere Durchmesser der Ofen schwankte um 0,50m. In Richtung zum Boden erweiterten sich die Hohlräume der Herdstellen und gingen allmählich in schüsselförmig geglättete Ofenböden über, in einigen Fällen teilweise mit grünem Mergel ausgeschmiert. Den Herdrauminhalt bildete Schlacke und Holzkohlestücke.

Bemerkenswert ist vor allem die Einzigartigkeit dieser Konglomeration im mährischen Milieu. Als nächste Analogie können die Fundorte im Raume von Lysa Góra /Góry Świętokrzyskie/ im benachbarten Polen angeführt werden.

Die Entdeckung der beschriebenen Konglomeration der Sudicer Eisenverhüttungsöfen gemeinsam mit der Entdeckung einer Batterie von Töpferöfen mit der sog. "grauen Keramik" in Jiříkovice bei Brno³ durch J. Poulík belegen die Entstehung von umfangreichen Handwerkerfaktorien in der jüngeren Kaiserzeit. Die nächste Umgebung der Sudicer Ofen /Erzvorbereitung/ gewährte analogisches keramisches Material. Der Umfang und die Konzentration der Produktion in diesen Zentren belegen überzeugend eine Massenproduktion mit der Tendenz einer Handelsexpansion und indizieren sodie allmähliche Umänderung der Struktur des wirtschaftlichen Lebens in diesem Zeitabschnitt.

ANTROPOLOGICKÝ MATERIÁL Z POHŘEBIŠTĚ Z DOBY STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ A Z POZDNÍ DOBY HRADIŠTNÍ U ŠAKVIC

/ okr. Břeclav /

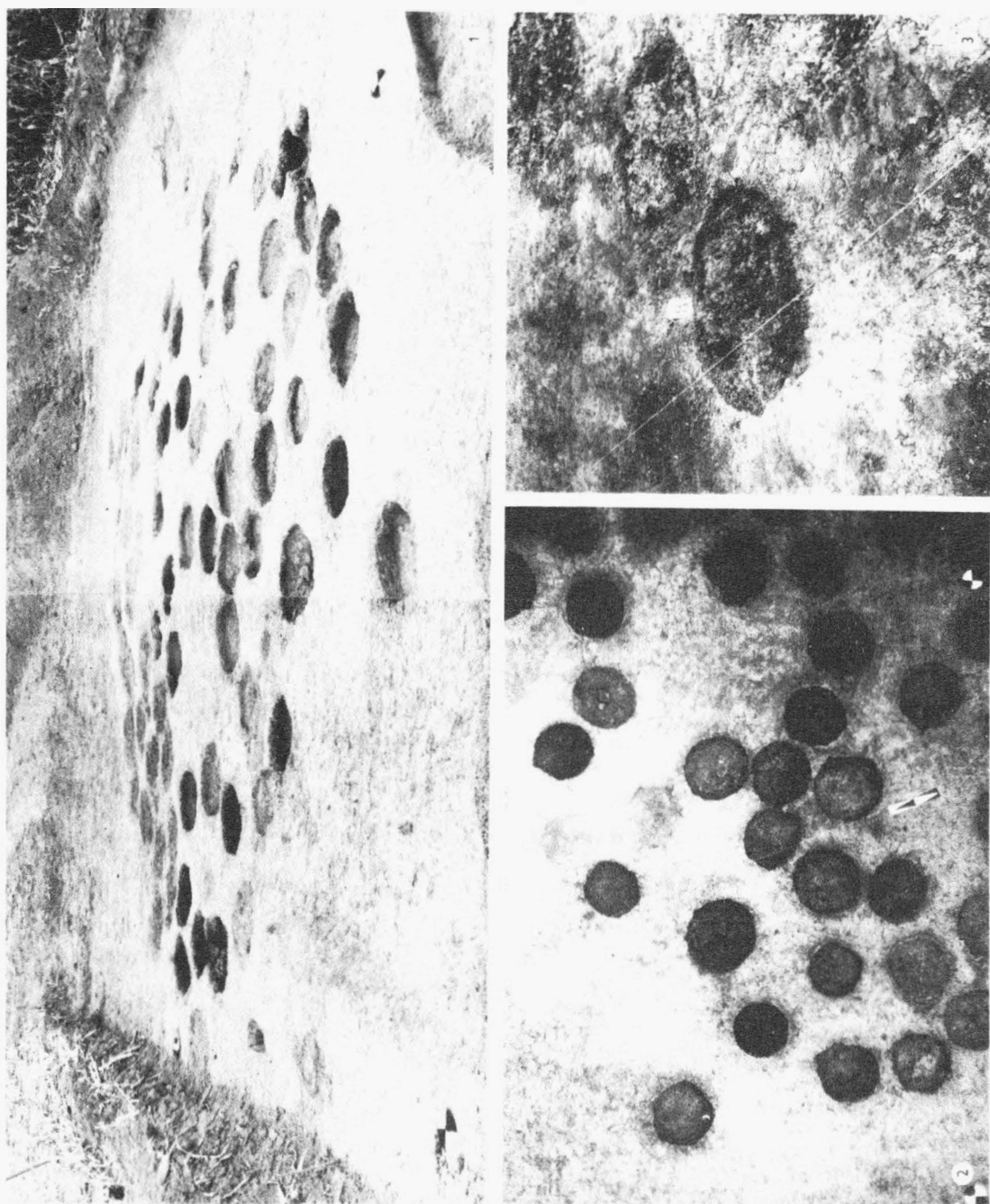
Milan S t l o u k a l, Národní muzeum, Praha

/ Tab. 11 - 13 /

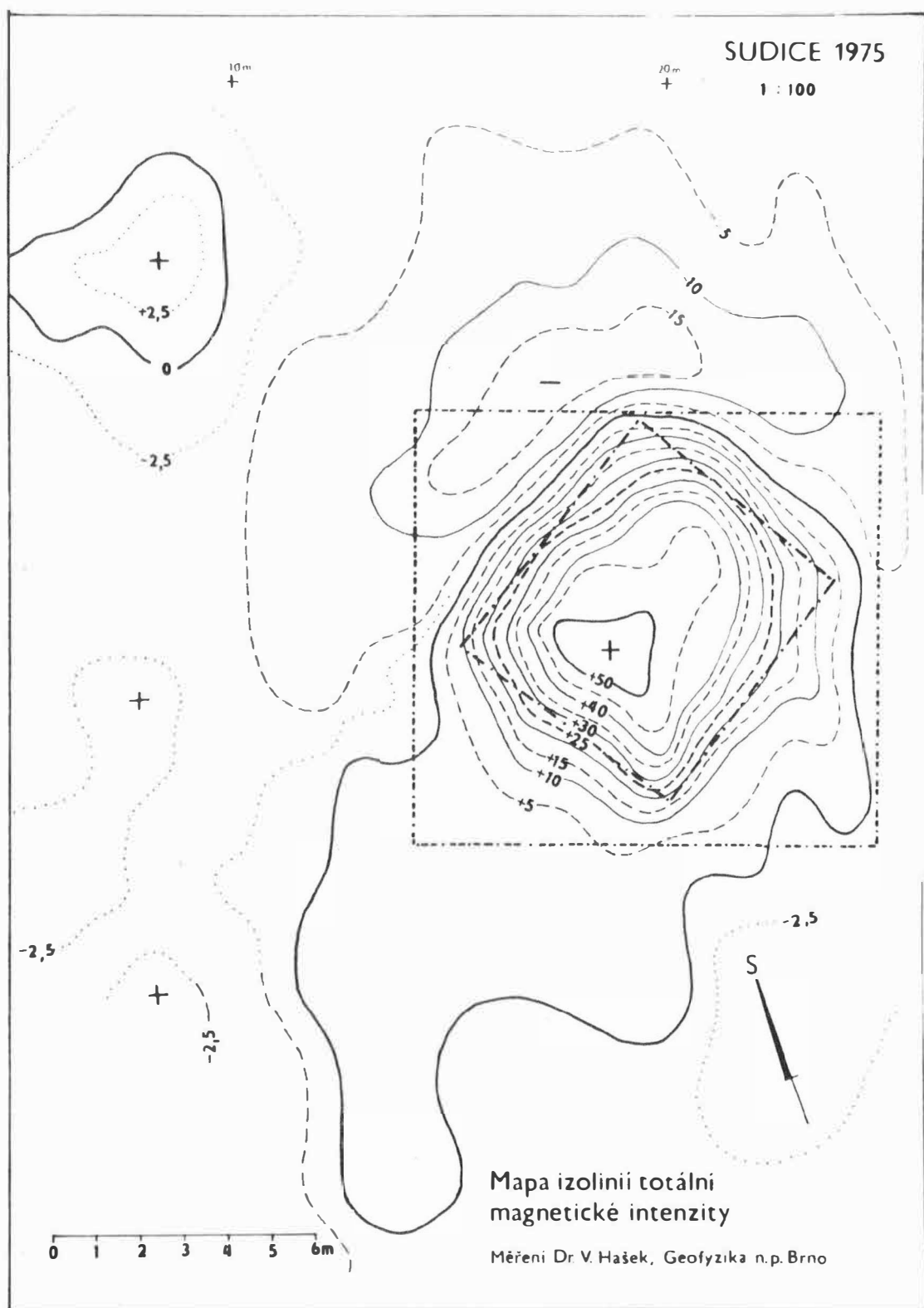
V druhé polovině roku 1974 provedl Boris Novotný záchranný výzkum v Šakvicích, kde bylo při výkopu sklepního prostoru zachyceno kostrové pohřebiště. Během celé akce bylo odkryto celkem 80 hrobů, z toho 53 z doby stěhování národů a 27 z pozdní doby hradištní /B. Novotný, Přehled výzkumů 1974/. Antropologický materiál byl celkově velmi špatně zachován, a to zejména pohřby z doby stěhování národů; z 20 hrobů nemohly být zachráněny vůbec žádné pozůstatky pro antropologický rozbor. Ovšem antropologický materiál z tohoto období je stále natolik vzácný, že stojí za to věnovat se podrobně i fragmentárním kostrám. Oba soubory antropologického materiálu budou ještě předmětem podrobného rozboru při komplexním hodnocení pohřebiště. Považujeme však za vhodné v této předběžné zprávě shrnout základní určení jednotlivých pohřbů a podat tak stručný přehled získaného materiálu. Za číslem hrobu uvádím vždy základní datování, a to buď SN /stěhování národů/ nebo DH /doba hradištní/.

Hroby č. 1 až 4 /SN/ - antropologický materiál se nezachoval.

Hrob č. 5 /SN/ - zlomky lebky i postkraniálního skeletu dospělého člověka. Bližší určení věku ani určení pohlaví není možné.

Tab. 10
 Sudice /okr. Blansko/. Železářské pece z mladší doby římské. 1 celkový pohled na baterii od severozápadu ; 2 detail severozápadního kvadrantu, snímovaný švédskou věží ; 3 pohled na pec č. 8. - Eisenverhüttungsöfen aus der jüngeren römischen Kaiserzeit. 1 Gesamtansicht auf eine Ofenbatterie von Nordwest ; 2 Detail des nordwestlichen Quadranten mit schwedischen Turm aufgenommen ; 3 Ansicht auf Ofen Nr. 8.

Obr. 19

Sudice (okr. Blansko). Železářské pece z mladší doby římské. Mapa izolinií totální magnetické intenzity. - - - - - rozsah plochy odkryté buldozerem, - - - - - rozsah baterie pečí. - Eisenverhüttungsöfen aus der jüngeren römischen Eisenzeit. Isolinienkarte der totalen magnetischen Intensität. - - - - - Ausmass der vom Buldozer abgedeckten Fläche, - - - - - Ausmass der Ofenbatterie.

P Ř E H L E D V Ý Z K U M Ů 1 9 7 5

Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhový
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : Doc. dr. B. Klíma, A. Životská
Na titulním listě : nádobka z velatického žárového hrobu ze Šlapanic
Tisk : Geografický ústav ČSAV v Brně
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné